

Чудик Н. О.

*доктор юридичних наук, професор, завідувач
кафедри теорії права та конституціоналізму*

юридичного факультету

Західноукраїнського національного

університету,

КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ У МОБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Російська збройна агресія проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, кардинально трансформувала систему державного управління та перерозподілу економічних ресурсів. В умовах воєнного стану, введеного Указом Президента України № 64/2022 [1], Кабінет Міністрів України здійснює координаційну функцію щодо мобілізації та ефективного використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів для забезпечення обороноздатності держави. Актуальність дослідження визначається необхідністю аналізу механізмів координації економічних ресурсів в умовах повномасштабної війни, оцінки ефективності урядових рішень та визначення перспектив удосконалення системи мобілізації ресурсів для потреб оборони. Мета дослідження полягає в аналізі координаційної ролі Кабінету Міністрів України у процесі мобілізації економічних ресурсів для забезпечення обороноздатності держави в умовах воєнного стану.

Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України визначається розділом VI Конституції України [2], зокрема статтею 116, яка встановлює, що КМУ забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави. Відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 № 389-VIII (у редакції від 14.05.2025) [3], в умовах воєнного стану Кабінет Міністрів України здійснює повноваження, надані Конституцією та законами України, із застосуванням особливих механізмів координації економічних ресурсів. Стаття

21 цього Закону встановлює особливості функціонування органів державної влади, включаючи розширені повноваження щодо управління економікою в умовах воєнної загрози.

Ключовим механізмом координації економічних ресурсів виступає державний бюджет. Кабінет Міністрів України здійснює розроблення та внесення на розгляд Верховної Ради України проєкту Державного бюджету із встановленням пріоритетності фінансування сектору безпеки та оборони. Державний бюджет України на 2025 рік, ухвалений Верховною Радою 19 листопада 2024 року [4], передбачає видатки на сектор безпеки та оборони у розмірі 2,23 трлн грн, що становить 26,3% від прогнозованого ВВП країни.

Важливим інструментом мобілізації внутрішніх економічних ресурсів виступають облігації внутрішньої державної позики, зокрема так звані військові облігації. Міністерство фінансів України, що діє в координації з Кабінетом Міністрів та Національним банком України, організовує регулярні аукціони з продажу військових облігацій. Станом на січень 2025 року в обігу перебувають ОВДП на понад 1,86 трлн грн [5]. У 2024 році обсяг залучених коштів від випуску ОВДП склав 640 млрд грн, при цьому військові облігації становили значну частину загального обсягу випущених держоблігацій [6]. Номінальна вартість однієї облігації становить 1000 грн, доларів США або євро, а дохідність варіюється від 14% до 19,5% річних залежно від строку. Координаційна роль КМУ полягає у визначенні параметрів випуску ОВДП, затвердженні графіків аукціонів та забезпеченні спрямування залучених коштів виключно на потреби оборони та підтримку економіки в умовах війни.

Кабінет Міністрів України здійснює координацію процесу залучення міжнародної фінансової допомоги від міжнародних фінансових організацій та країн-партнерів. Ключовим напрямом є співпраця з Міжнародним валютним фондом. У березні 2023 року Рада директорів МВФ затвердила для України чотирирічну програму розширеного фінансування у розмірі 15,5 млрд доларів США. Станом на квітень 2025 року Україна отримала понад 12,8 млрд доларів США бюджетної підтримки від МВФ [7]. На 2025 рік програмою передбачено

до 2,3 млрд доларів США за результатами чотирьох переглядів, перший транш у розмірі 400 млн доларів надійшов у березні 2025 року. КМУ забезпечує виконання структурних маяків програми, які охоплюють реформи у сферах боротьби з корупцією, бізнес-середовища, управління державними фінансами тощо. Координація міжнародної допомоги дозволяє спрямовувати всі внутрішні доходи та запозичення на військові потреби, тоді як невійськові видатки держбюджету забезпечуються через підтримку міжнародних партнерів.

Кабінет Міністрів України регулює систему оборонних закупівель через постанову від 11.11.2022 № 1275 "Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану" [8]. Цей нормативний акт встановлює спрощені процедури закупівель для оборонних потреб. Трирічний план закупівель не складається та не затверджується на період воєнного стану, державні замовники у сфері оборони під час здійснення закупівель компенсаційні офсетні договори не укладають, запроваджено механізм відкритої рамкової угоди для оперативних закупівель. У проєкті Державного бюджету на 2025 рік КМУ запропонував понад 55 млрд грн на виробництво зброї, що свідчить про стратегічний підхід до розвитку власної оборонної промисловості як альтернативи імпортним закупівлям.

Постановою КМУ від 28.02.2022 № 252 "Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану" [9] встановлено особливості координації фінансових ресурсів на місцевому рівні. КМУ забезпечує підтримку регіонів через дотації місцевим бюджетам, у Державному бюджеті на 2025 рік передбачено додаткову дотацію у розмірі 51,2 млрд грн, що на 17 млрд грн більше, ніж у 2024 році [4]. Ці кошти дозволяють органам місцевого самоврядування забезпечувати безперебійне функціонування установ і закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств та задоволення життєво необхідних потреб жителів територіальних громад в умовах воєнного стану.

Кабінет Міністрів України здійснює комплексну координацію мобілізації економічних ресурсів для оборони держави через багаторівневу систему правових, фінансових та організаційних механізмів. Правовою основою такої

координації виступають Конституція України [2], Закон "Про правовий режим воєнного стану" [3] та система підзаконних нормативних актів КМУ.

КМУ забезпечує мобілізацію ресурсів через різноманітні канали, включаючи внутрішні доходи бюджету, випуск військових облігацій, обсяг яких в обігу станом на січень 2025 року становить понад 1,86 трлн грн [5, 6], та залучення міжнародної фінансової допомоги, зокрема понад 12,8 млрд доларів від МВФ [7]. Така диверсифікація джерел фінансування знижує залежність від окремих каналів надходження коштів та підвищує фінансову стійкість держави в умовах тривалого воєнного конфлікту. Спрощення процедур оборонних закупівель через постанову № 1275 від 11.11.2022 [8], інвестиції у власну оборонну промисловість, що у 2025 році становлять понад 55 млрд грн на виробництво зброї, та координація міжнародної технічної допомоги демонструють ефективність координаційної ролі КМУ у мобілізації не лише фінансових, але й виробничих і технологічних ресурсів.

Для подальшого посилення координаційної ролі КМУ необхідно розширити механізми залучення приватного сектора до виробництва оборонної продукції, удосконалити систему моніторингу ефективності використання мобілізованих ресурсів, посилити прозорість оборонних закупівель при збереженні необхідного рівня секретності, а також розвивати міжвідомчу координацію між КМУ, Міністерством оборони, Міністерством фінансів та Національним банком України. Координаційна роль Кабінету Міністрів України у мобілізації економічних ресурсів для оборони держави є критично важливою для забезпечення фінансової стійкості країни в умовах повномасштабної війни та створює передумови для майбутньої перемоги України.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-vi>
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Редакція від 14.05.2025. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
4. Верховна Рада України прийняла держбюджет на 2025 рік: оборону країни буде забезпечено. *Кабінет Міністрів України*. 19 листопада 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukrainy-pryiniala-derzhbiudzheta-na-2025-rik-oboronu-krainy-bude-zabezpecheno>
5. У 2024 році обсяг ОВДП у власності фізосіб збільшився на майже 50%, юридичних осіб – на 28%. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/u_2024_rotsi_obsyag_ovdp_u_vlasnosti_fizosib_zbilshivsia_na_maizhe_50_iuridichnikh_osib_na_28-4979
6. Військові облигації. *Офіційний портал*. URL: <https://bonds.gov.ua/>
7. Мінфін: Успішні перегляди програми МВФ дозволять залучити додатково \$1,9 млрд до кінця 2025 року. *Кабінет Міністрів України*. 26 квітня 2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-uspishni-perehliady-prohramy-mvf-dozvoliat-zaluchyty-dodatkovu-19-mlrd-do-kintsia-2025-roku>
8. Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 р. № 1275. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1275-2022-p>
9. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 252. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhativ-u-period-voyennogo-stanu-252>